

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ս. ԲԱՅԵՐԻ ԿԱՄԱՐ
Ն. ԵՐՈՍՅԱՆԻ ԿԱՄԱՐ
...
TOUKALIAN, rédacteur du journal Arménia MARSEILLE (France)

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 90
1888 ՅՈՒԼԻՍ 4
ՅՈՒՆԻՍ 22 (Հ. Տ.)
ՉՈՐԵՔՆԱԲԻ
ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ
մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւններն:
Պարտաւոր չէ վերադարձունել հրատարակուած ձեռագիրներն:
Ծանուցումներ կը ղուակնուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:
Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդղիմ կարգէ: 1 գլխագիրը 2
սանդղիմ:
Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la
Rédaction (Rue Vacon, 50)

ԲԱՅՈՒԱԾ Ե
ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
“ԱՐՄԵՆԻԱ”
Գ. ՏԱՐԻՇՐԶԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ
(1888 ՕԴՈՍՏՈՍ—89 ՅՈՒԼԻՍ)

Բաժնորդ գրուողի կամքին թող-
ուած է որչափ իւր բաժնորդագին,
պայմանով որ յետագայ գիներէն պա-
կաս չլինի:
Ամերիկայի համար տարեկան մինչեւ
2 տոլար թղթագրամ:
Պարսկաստանի համար տարեկան
մինչեւ 4 ռուբլի թղթագրամ:
Եւրոպայի և այլ տեղերի համար
տարեկան մինչեւ 10 ֆրանկ:
Վեցամեայ և եռամեայ բաժ-
նորդագրութիւններ ալ կընդունուին
առանց սեւէ յաւելում անելու: Եւրո-
պայի վեցամեային մինչեւ 5 ֆրանկ:
Եւ եռամեային մինչեւ 2 1/2 ֆրանկ:
Նոյն համեմատութեամբ հաշուելով
նաեւ Ամերիկայի և Պարսկաստանի հա-
մար:
Հատով պիտի ծախուի 10 սանթիմ
ամեն տեղ (Ամերիկայի մէջ 2 սենթիմ):
Լրագրի անօրէնութիւնն ինք կը
վճարէ փոստի ծախքը:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆ
Պ. ԼԱՌՈՒՍԻ
ԲԱՌԱՐԱՆԻՆ ԱՌՔԻԻ
(Շաբ. 89րդ թիւն և Կերք)

Ահա այստեղ կը վերջանայ քաղաքա-
կան խնդիրը և կ'սկսի կրօնայինը: Մե-
ծայորդ հրատարակիչը՝ յետ ըսելով թէ
կրօնական տեսակետով Հայեր երկուքի
կը բաժնուին, լուսաւորչական և հոռու-
մէական, և թէ մեծագոյն մասն Հայոց
իւր հնաւանդ լուսաւորչական կրօնին մէջ
մնացած է, թէ Կ. Պոլսոյ առեւմտ վեր-
ջը Սուլթան Մահմետ Բ' Հայոց պատրի-
արքին առեւ միեւնոյն առանձնաշնոր-
հումներն զորս պարգեւեց Յոյն պատրի-
արքին, կանցնի Լիբանանու կաթողիկո-
սին մահաւոր ծաղած Հասունեան, Հա-
կահատունեան, Քիւրէլեան խնդրոց և Ռէ-
վիւսիւրիւն կոնգրակին և կը վերջացնէ
ստալիս: «1887ին, շնորհիւ Ազարեան
պատրիարքին գիւնուներուն և ազգեցու-
թեան, հերձուածն որ Պիոս Թ.ի հայրա-
նքը:

Բաժնորդագրիւններն ԿՈՆՏԱՆԿԱՆ
է զրկուին:
Արմ. Գիւր. Խմբագր. Տնօրէնին օ-
գոտտու և սեպտեմբեր ամիսներին մէջ
անելիք ճանապարհորդութիւններին
պատճառով, չորրորդ տարէջը մինչ Եւ-
րոպայի թիւը պիտի հրատարակուի 1888
հոկտեմբեր 3ին (սեպտ. 24), չորեք-
շաբթի օր:
Անոնք որ կը յօժարին աշխատիլ
Արմ. Գիւր. խմբագրութեան, թերթ առ
թերթ 10 սանթիմի ծախելով իրենց
քաղաքի մէջ, թող բարեհաճին գրել
Արմ. Գիւր. խմբագրութեան, ծախելու
պայմաններին տեղեկանալու համար:
Անոնք որ կը յօժարին օգնել Արմ.
Գիւր. խմբագրութեան 100 ֆրանկ
նոյն թիւով այս Դ տարէջը մինչ,
Հիմնագիր անգամ պիտի համարուին
այն ընկերութեան որ մտադրութիւն
կայ կազմելու, նպատակ ունենալով
ստանձնել Արմ. Գիւր. խմբագրութեան
հրատարակու-
թիւնն յաջորդ տարէջը մինչ,
ուսնեալ մի կանոնաւոր ազարան և
բանալ մի գրաւորատանց (տեսնել
Արմ. Գիւր. թիւ 84):
Ծանուցումներ կընդունուին Ար-
մ. Գիւր. խմբագրութեան, ֆրանսերէն և
անգլիերէն լեզուներով:
Խմբագր. Տնօրէն
Խ ՓՈՐՔՆԱԲԱՆ

պետութեան վերջին տարիներն բաժնաժ-
էր կաթողիկոսութեան այն կարեւոր ճիւղն
Արեւելքի մէջ, վերջացու հասունեանց
և Հակահասունեանց միջեւ փոխադարձ
զինուած մը: Լեւոն Ժ. Գ. Գեորգի. Ազար-
եանի ներկայացուցած փոստերէն հա-
մադրուած և փոխադարձ կաթողիկոսութեան
գարձնել ըստ բաժանեալ աղանդներն,
Ռէվիւսիւրիւն կոնգրակը ջնջեց:
Հանրագիտակ Բառարանի Բ. յաւել-
ուածին մէջ կողմնակցական, կամ թէ
չենք սխալիւր եթէ ըսենք հակադասական,
ոգի մը կը նշմարուի: Այսպէս փոխանակ
հայկական եկեղեցւոյ հնութեան, ուղ-
ղափառութեան և Արեւելքի մէջ կատա-
րած դերն լուսաւորչութեան, յարգոյ հրա-
տարակիչը երկարութեան կը պատմեն Հա-
սունեան, Քիւրէլեանի, Ռէվիւսիւրիւսի,
Մօնտինեօր Ֆրանքիլի և այլն պարագայ-
ները որք հազիւ երկարողական կարեւոր-
ութիւն ունենին: Կարծեմ թէ Հայոց
պատմութեան արդի նոր գաղափար մէջ
խակ այդքան ընդարձակութեան չեն յիշ-
ուած:
Կերեւի թէ կանգնուին Մեծ. Հրատա-
րակիչը թէ լուսաւորչականութիւնն ալ տա-
րածուած է Հայոց ու Հայաստանի մէջ:
Բառ մ'իսկ չկայ Ամերիկացի միաթիւարե-
րու մասին որք 40-50 տարիէ ի վեր
քրտնաթոր ջանքերով կաշխատին Տէրօրը

ԲՈՂԱՆ ԳԱԿՈՒԹԻՒՆ
Յարութիւն պատրիարքի հրաժարա-
կանին ընդունուիլը. — Հայերի կրած հա-
րատարակութեան արձագանքը Թիւրք
մամլին մէջ. — Մահմետականներին յան-
դգնութիւնը Վանի գիւղերին մէջ. — Ռու-
բէնի մօր երգը (ուսանալով). — Նոյնիւր-
տաւորիւն Հ. Զ. Միւրեան. — Լուրեր
Կ. Պոլսի. — Թիւրքիայի պատերազմական
տուգանքը. — Եւթափի միջադէպը. — Ար-
տասանման լուրեր. — Ծանուցումներ. —
Բանաւորական (Հայկական խնդիրը Պր.
Լարուսի բառարանին առթիւ):
ՅԱՐԱՌԻԹԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿԻ
Հրաժարականին ընդունուիլը
«Թայմզ»ի յունիս 29ի թուին մէջ
կը կարգանք Կ. Պոլսէն յունիս 28ին
արուած հետեւեալ հեռագիրը.
«Այսօր հրատարակուեցաւ կայսե-
րական իրաւունք սր կիսադուռնէ Օրթո-
տոքս (Լուսաւորչական) Հայերի պատ-
րիարք Ամեն. Յարութիւն Վեհապետ-
եանի հրաժարականին ընդունուիլը»
Արդէն յայտնի է որ Յարութիւն
Պատրիարքին դէմ դժգոհութիւնն ու
գրգռութիւնը ժողովրդին մէջ հե-
տը հետեւ ստատկացած և վերջապէս

խօսքը քարոզելու Հայոց մէջ, այն բա-
րեւալտ Ամերիկացիք որք զՀայոց անգիր
ու անկրօն վայրենիներու ջոկատ մը ներ-
կայացնելու դժգոհութիւնն ընդունեցան,
առանց մտածելու թէ երբ Ամերիկացիք
իրենք դեռ յայտնուած անգամ չէին
աշխարհի, մերայինք Քրիստոնէութիւնը
ընդունած թողաւոր, իշխան, աւագա-
նի, ժողով, վարժարան, եկեղեցի, գիրք
ունէին: Անցնինք:
Աւելորդ է ըսել որ թէեւ առեւել
քան հինգ սիւնակ նուիրուած են Հայոց
մասին, սակայն և այնպէս ներուի մեզ
ըսել թէ մենք կը փափաքէինք աւելի
ոլորտ ու պատշաճ տեղ մը գրուած
տեսնել Հայկական խնդիրը քան որքան
չեն գրուած: Ստուգիւ գրամանալի և
միանգամայն ցաւալի է տեսնել թէ յար-
գոյ հրատարակիչը Arménie բառին դէմ
միայն 1887էն ի վեր պատշաճ քաղա-
քական և կրօնային գէղեքը արձանա-
գրելով շատացած են: Ամեն դիւրութիւն
և միջոց ունէին Մեծ. Հրատարակիչը Հայոց
մասին, եթէ ոչ լիւրժի, գէթ հարկ անհը-
րաժեշտ համարուած տեղեկութիւններն
քաղելու: Եւրոպական լեզուներով եթէ
ոչ քաղմաթիւ՝ գոնէ բաւական՝ գիրքեր
կան Հայաստանի անցեալ ներքին, ընկե-
րական, քաղաքական կեանք, ազգային
գրականութեան, հայկական արուեստից

Ն. Ամենապատուութիւնն ալ իւր ան-
կարողութիւնը պայտած լինելով, թա-
խանձագին խնդրած էր Մեծ Եւրոպ-
քոսէն միջնորդել իւր հրաժարականի
ընդունուելուն համար Սուլթանէն:
Ահաւորիկ այժմ թէ՛ Յարութիւն
պատրիարք ազատած պիտի լինի
իւր անտանելի դարձած գրութիւնէ
և թէ՛ ազգը, եթէ այս անգամ ալ
սխալ չգործէ, գիւրութիւն պիտի
ունենայ մի նոր պատրիարքի նոր ե-
ռանդով վարել իւր գործեր որոնք
երեսի վրայ թաղուած կը մնային:
Հայերի կրած հարստահարութիւններ
արձագանքը Թիւրք մամլին մէջ
Նախորդ թուով «Հայերի թիւր-
քիա» վերնագրին տակ հրատարա-
կեցինք Զնքուշ գաւառի Արտիշ գիւ-
ղացիներին խմբովին գաղթելու ստիպ-
ուած լինելն հրատարակութիւնների
պատճառով: Այդ խեղճ Հայերի կրած
թշուառութիւններն արձագանք գը-
տած են մինչեւ անգամ Կ. Պոլսի
Թիւրք մամլին մէջ: «Թարիկ» կիտա-
պաշտօնական թիւրք լրագիրը, յու-

և ճարտարութեանց, հայերէն լեզուի,
Հայոց ներկային ու ապագային վերայ
ճառող որք առատ նիւթ կրնային հայ-
թայթել Լաուսի հրատարակչաց: Եւ
միթէ ո՞ր մասնագէտ Հայագէտ, լինէր
օտարազգի թէ Հայ, պիտի գտնար իւր
սղակցութիւնը նուիրելու իրենց, եթէ
ընդհանուր կոչում մը ըլլար ինչպէս որ
սովոր է նմանօրինակ մեծ ձեռնարկներու
մէջ:
Նոյնպէս դիտելի է որ Ռուսահայոց
նկատմամբ սեւէ անցը (passage) մը չը
կայ: Ռուսահայ մեր եղբայր խնդիրներն
իւրեանց շահեկանութեամբ ոչինչ պա-
կաս արժանի են յիշատակութեան քան
Քրքահայոց գործերն: Վերջին ուսու-
թութեան պատերազմին ժամանակ հայազգի
զօրավարաց քաղաքորդութիւնքն, Պալա-
մէնիան, Կաթողիկոսական, Էջմիածնա-
կան խնդիրն, Հայ գործիչներու աքսոր-
ուիլը, Կովկասիոյ ազգային վարժարանոց
իւրու աշխարհի և ի նախատինա քաղա-
քակրթութեան բուն և սովորին փակու-
մը՝ արժանի են ուշադրութեան և ար-
ձանագրութեան:
Ի շարք քաղաքական գիտաց մոռցած
են նաեւ Մեծ. Հրատարակիչը Զնքուշի
խնդիրն որ իրաւամբ արձագանք գտաւ
բոլոր աշխարհ, Մայր Առաջնորդին և
Կուսակալին խնդիրն, Հայոց պատմու-

նիս 12/24ի թուին մէջ հրատարակած է 120 Արտիկաների ստորագրուած թեմամբ Եպարքոսին տրուած մի ազերսագրի պատճէնը : Այդ ազերսագրով կիմացուեն Արտիկաներ թէ զիրենք չըջապատող մի քանի գիւղերի Քիւրդերն ստակալի չարիքներ կանեն թէ՛ իրենց և թէ՛ իրենց մօտակայ Հայ գիւղացիներին , իրենց ընտանեկան պատիւ կը բռնաբարեն , իրենց ստացածներ կը կողոպտեն , արտեր կը գրաւեն , ցորենի գէղեր կը վառեն , իրենց ձեռք անցած Հայ գիւղացիներին անգթօրէն տանջանքներ կուտան և այս ամեն չարիքներ սր 4-5 տարի յառաջ գիւղերանց գաղտագողի կանէին , այժմ սկսած են լոյս ցերեկով արծաի համարձակ անել : Տեղական կառավարութիւնը այս ամենը կը տեսնէ , բայց Քիւրդերը տեղի գրգռած չլինելու և իրենց աւերումներ աւելի չընդհանրացունելու համար , մեղմով և սիրաշուհելով կը վարուի անոնց հետ , այնպէս որ հարստահարութիւններէն ոչ ոք կը համարձակի գտա բանալ , որովհետեւ բողոքողին ունեցած բոլոր ստացուածներն ալ կը կողոպտուին կամ կայրուին այդ ժամանակ : Վերջապէս , ազերսագրը ստորագրող գիւղացիներն կազան Մեծ Եպարքոսին որ եթէ անկարելի պիտի լինի ազատել զիրենք այդ Քիւրդերի արած գէշութիւններէն , կառավարութեան կողմէն իրենց ուրիշ մէկտեղ ցոյց արբողի այնտեղ գաղթելու համար :

Ինչպէս արդէն գրած ենք նախորդ թուով , մեր Ազգային Պատրիարքարան յատուկ գրութեամբ Բ. Դրան ուղարկութեան ներկայացուցած է այդ գիւղացիներին անտանելի կացութիւնը :

Թեան դատագրող վարժարաններէ արտաքսումն , վառայ վարժարաններին և յետոյ ալ Կեդրոնական վարժարանին լուսնի և տօթիկի փակումը , Մեծին Վարդանայ և Հայկոյ պատկերացող դէմ մըղուած սուրբ հաշմանքն : Հապա վերջին ուսուցիչները պատերազմին ժամանակ Հայաստանէն , պաշտպանուց և կանոնաւոր զօրաց , անգութ արիւնարբու Քրդաց , Քիւրդմէններու , Եղիւններու , Չաղաններու , Աֆշարներու , և tutti quanti կողմէ կրած անլուր տառապանքն , Պայազիտի (նախկին Դարօնք) վերջին կոտորածը որ Շահապատի և Քիւրդերէնի ահաբեկի գործող վերայ մուսուլմանութեան ստուեր մը ձգեց ... Ո՛հ , եթէ ինքն Հայաստանէն ու Հայուն գըլխուն եկած վարժանքներն միայն թուել հարկ ըլլար , հասարակ ալեք էին :

« 1849էն մինչեւ 1869 , Բ. Դրան հասած տղերսագրող թիւը 950ի կը հասնի » կըսէ Լատուս : Ինչ , ՀԱՐԻՆԻ ՅԻՍՈՒՆ՝ քսան տարուան մէջ , որ ըսել է շարժմը մէկ հասարակութիւն : Այս հաշույն մէջ չեն այն գանդապարներն որք տակաւին Պոլիս Հիւսիս կանեքեւութեան հրաշքով :

Մեծայարգ Հրատարակիչը նկատելով որ Պատմութեան Թուրք կառավարութեան ըրած գիմուներն ապարդիւն կը մնան և Պէրլինի Վեհաժողովը դաշնագրոյն յօդուածը անգործադրելի կը մնան , Հայոց ազգային անորոշ և անստոյգ կը գտնեն , սակայն մեծապէս կը սխալին և ամեն անոնք որք իրենց նման կը խորհին : Եթէ Պէրլինի Վեհաժողովը կազմած դա-

Մանկուկանքի յանգցումը
Վանի գիւղերին մէջ

Տիգրիսի « Մշակ »-ին յունիս 7/19 թուին մէջ կը կարդանք հետեւեալը .

« Վանից մեզ գրում են , որ մի քանի թիւրք զինուորներ այս օրերս մտել են Հայ գիւղական եկեղեցիները և սկսել են այդ եկեղեցիներէն վառելու տղութիւններն , գոչելով « կուրէք այստեղից , մենք ձեր եկեղեցիներէն պիտի մղկիթներ գարձենք » :

ՌՈՒԲԷՆԻ ՄՕՐ ԵՐԳԸ

Արի՛ Ռուբէն , վեր կաց Ռուբէն , մի՛ քենք , Թող քեզ պատմեմ հայրենիքի խոր ցաւեր .
Հաղար տաճար Անին կործան քեզ նայում ,
Թէ երբ Ռուբէն իւր աւերքն է նորոգում .
Գո՛ եղբայրներն անտուն անտէր են մընացել ,
Օտարներին հըլու ծառայ են դարձել .
Վեր կաց , Ռուբէն , դու քաջ Ռուբէն , մի՛ քենք ,
Մեր հայրենիքն , սուրբ հայրենիքն է աւեր :
Մայր Հայաստան արտաւուժ է ցարդ տըխուր ,
Միշտ սրգաւոր քեզ ըսպատում աչքն ի դուռ :
Իւր հոգն ու ջուր օտարին են սեփական ,
Նա չէ տանում այս նախատինքն անարժան :
Անին աւեր , ծերուկ Մաման , Արա-
գած
Յաւերթ կանգուն քեզ են մընում միշտ յառած ,
Որտաձայն Սիփան , Գրգուռն են գըրգըլում
Վան ու Սեւան քէն ու մրէթ են կոռում :
Գաղիկ , Լեւոն երկնքից քեզ են դիտում
Թէ երբ , ի՞նչպէս , նոցա վրէժն են հանում :

տաւորը որոյ յանձնուեցաւ հաղար ու մէկ պաղատանօք Հայոց դատին պաշտպանութիւնը , այսօր նուազ յօժարութիւն կը յայտնեն իրենց խոստմանց գործադրման . եթէ այսօր թուրքիս անփոյթ ու անարամաշիր է իւր խոստումը պահելու , այդ ամենը չեն ապացուցաներ թէ Հայք լքուած ու յուսահատած են . և թէ յետ ստապատի խօսքերու և քաղաքագիտական պատճառաբանութիւններու , վերջապէս Հայոց իրաւանց արդար դոհացում տալու պարտաւորութեան մէջ չը պիտի գտնուի թուրքիս : Մենք հաւատք ունինք ապագային վերայ , հաւատք , նոր սերնդեան վերայ մանաւանդ : Այդ հաւատքը պիտի ազդեցունէ մեզ Պիտի վառենք , հրահրենք զայն հայրենեաց սուրբ կրակով . կզերն եկեղեցւոյ բեմին իւր հրաբորւոք քարոզներովն ներշնչելով սէր ազգութեան , սէր կրօնի , սէր հայրենեաց , ուսուցիչն վարժատան մէջ Հայաստանի փառապանծ անցեալն և ախար ներկայն պարզելով հայկազն մանկուոյն պիտի ուսուցանեն նմա Հայաստանի սուրբ հոգին նուիրել իւր կեանքն ցլետին կաթիլ արեան , մանաւանդ իւր հայրենաւոր տողերով , սէր , միութիւն , ազատութիւն երգելով և այսպէս ամենքս միահամուռ մի հոգի և մի մարմին աշխատելով ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՄԵՍ ԳԱՂԱՓԱՐԻՆ ԻՐԱՎԱՆՍՅՈՒՆ :

Թո՛ղ գիտնան մեր ազգի թշնամիներն թէ Որդն նոցա ոչ մեռանի եւ հարկն նոցա ոչ չլինի :

Կ. Պոլիս

Վեր կաց Ռուբէն , արի՛ Ռուբէն , մի՛ քենք
Մեր հայրենիքն , քաղցր հայրենիքն է աւեր :
Հեռու քաղաք , ծամրայ բացէ՛ք , կարիքներ :

Երաւ Ռուբէն , ինչպէս Հայոց հին քաղեր ,
Շուտով կանէ մեր թշնամուն ցիրուցան ,
Եւ կը կանգնէ մեր հայրենիքը կործան :
15 դեկտ. 86 ամի
Տ.
ՀԱՅՐ

ՆՈՒՐԱՏՈՒՌՈՒԹՅՈՒՆ
Հ. Զ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հ. Զ. Միութեան Վառնայի Օ. Ժանգալի Ժողովը Կեդր. Վարչութեան խորհրդէն է 30 Փր. , հաւաքուած 10 և 20 սանիթիմոյ նախարարներով . Նոյնպէս լիւրտալ Ժողովը կիմացուէ որ Վառնայի մէջ Միութեան ունեցած է 17 նախարարներ , որք շարժական որոշեալ տուրք մը կը վճարեն և մեծ համակրութիւն կը տա՞ն Միութեան նպատակին : մասնաւորապէս գովաւորով կը խօսի Մեծ. Պ. Մարգար Էսկիճեան հայրենասէր երիտասարդի մասին , որ անխնայ կաշխատի նուէրներու հաւաքման և նորանոր նախարարներ գտնելու գործին : Նոյնպէս Միութեան Պ. Թուշանի գործակաւորար Մեծ. Պ. Նիկողոս Զէնէեան Վարչութեան խորհրդէն է 121,30 Փր. հետեւեալ հաշուեցուցակով .

30 նախարարներու բաժին 5 Փր.էն	150
Աճիւն 18 %	27
	123
Փոսթի ծախք	1,50
	124,50

Որչափ ալ Պոլիսչանի մէջ 71 հոգի նախարարութիւն խոստացեր էին և որոյ մասին Արմէնիաի մէջ ալ տեղեկութիւն տրուած էր , սակայն մինչեւ ցարդ երեսունը միայն վճարած են :

Ազնիւ նախարարներու , ինչպէս նաեւ յօգուտ Միութեան փութաշան աշխատողաց , հրապարակաւ մեր խօրին շնորհակալութիւնները կը յայտնեմք :

Հ. Զ. Միութեան Կեդրոնական վարչութեան
Պարտուղար
Կ. ՊԱՐՈՅՐ
Մ. ՓՈԹՈՒՆԳԱՆԵԱՆ
1888 յունիս 20
Մարտի

ԼՈՒՐԵՐ Կ ՊՕԼՍԷՆ

Կ. Պոլսէն Le Sémaphore de Marseille լրագրին գրեւորած յունիս 26 ամսութիւն միւնտմակէ կը քաղենք հետեւեալ լուրերն :

— Երբեք Քիւնի պալատին Արար և Ալայանիայի զօրքերին մէջ վերջերս պատահած կռուին պատճառով , Էրզրումաքսրուեցաւ կայսերական պաշտպան զօրքերի հրամանատար Իսմայիլ Հաֆէի փաշան որովհետեւ չէր կրցած նախատեսել այդ ցուալի միջադէպ

և ո՛չ ալ անոր առջեւն առնել : Նոյնպէս Էրզրումաքսրուեցան Հիւսէին փաշա և Ալի փաշա , Ալայանիայի խրուովայոյ վաշտերի հրամանատարներն , նոյն վաշտերի զօրքերէն 50ի չափ զրկուեցան Երզնկա , այնտեղի զօրաբանակին մէջ մնալու համար : Այս կերպով վերջացաւ այդ խռովութիւնը : — Ալմանիաի Ֆրէտէրիկ Գ. կայսրի մահը շատ մտաւտանջ պատճառած է Կ. Պոլսի մէջ ուր սկսած են ծանր կատկածներ ունենալ խաղաղութեան պահպանուելուն վրայ Երապաի մէջ : Օսմանեան պետական մարքեթէն շատեր կը գուշակեն թէ ինչ ծանր վերանայներ կապաւան թիւրքիտին եւ թէ Երապաի խաղաղութիւնը վրդովուի : Ամեն կերպով կաշխատին լաւագոյն յարաբերութիւններ հաստատել Ալմանիաի հետ :

— Օսմանեան պաշտօնական շրջանակներին մէջ Երապաիի նկատմամբ մի լուր կը պտտուի որ թէեւ անհաւանական , բայց որովհետեւ կարեւորութիւն տալով կը խօսուի այստեղ , կը հաղորդեմ ձեզ վերապահութեամբ միայն : Կը պատմեն թէ Փրանսական դեսպանատան նախկին տաղին թարգման Պ. Բէրլէսօ ալ Լոնտօնի , որ երեք տարիէ ի վեր հանգստեան թուշակով քաջուած կը բնակի Բէրլէս , Սուլթան Համիտի կողմէն գաղտնի պաշտօնով զրկուած է Փրանսական կառավարութեան մօտ և թէ այդ գաղտնի պաշտօն կը վերաբերի Երապաի (1) : Իրողութիւնը սա է որ Պ. ալ Լոնտօնի Կ. Պոլսէն մեկնելէ յառաջ մի քանի անգամ պալատը կանչուելով տեսակցութիւններ ունեցաւ Սուլթանին հետ , արարողապետ և դեսպաններին ներմուծող Միւնիխ փաշայի ներկայութեամբ : Բայց թէ մի յանձնարարութիւն եղած է իրեն խօսելու համար Փրանսական նախարարութեան , եւ չեմ կարող թափանցել այդ գաղտնիք , թէեւ կան ոմանք որ մինչեւ անգամ անգլիական դեսպան Սըր Հուայթին ստիկէ մեկնելուն պատճառը տաւոր մէջ կուզեն գտնել : Սըր Հուայթի ախանջին հասած էր , կասեն , Պ. Լոնտօնի յանձնարարուած պաշտօնին գաղտնիքը զոր Սըր Հուայթ անմիջապէս հեռագրելով Լոնտոն , ինք ալ ահապարանքով գնաց բերանայի տեղեկութիւններ հաղորդել Լորա Սալպարիին , « Բ. Դրան և Քըրանեական Հանրապետութեան դաւադրած սեւ գիտաւորութիւններին վրայ » :

— Թիւրքիտի Ասիական նահանգներին մէջ երկաթուղիներ շինելու ծրագիրներ կը կազմուին հետզհետէ : մասնաւորապէս Իզմիլէն Էնիլիւրի չինուելիք երկաթուղու տրտմութիւնը ձեռք բերելու հետամուտ եղանկը շատ կան : Պ. Սիֆէրթէն յետոյ որ Բերա բնակող մի Զաւիցերիայի է և որին հետ կը գտնուի դրամատէրներ մի խումբ , երեւան եկած է այժմ Պ. Մարքիզ Տըլաֆօս որի ներկայացուցիչն եղած է այստեղ Պ. Երամեան , Փարիզ բնակած մի Հայ , յետոյ Պրն. Բրէստէլ , ալմանիայի անուանի երկ-

նոյն-
նախն
ի խը-
րներն
ի չափ
զօրա-
Այս
ծիւնն
կայսրի
ւած է
ծանր
թեան
ի մէջ
նշա-
նք վը-
նին ե-
րգով-
նն լա-
ստաւ
ըջա-
տամբ
անհա-
րարեւ-
տուեղ
թեամբ
սական
ուսջին
նծվիլ
տեան
Բէրա
աղանի
սական
է այդ
նգիւյ-
որ Պ.
է յա-
կան-
նեցաւ
եւ
Իւնիւր
յայ թէ
իւրեն
ախա-
սիան-
տմանք
դեւս-
նեւուն
անեւ-
ծ էր
րուած
ուսթ
նտուն
նրա-
րդեւ
և Քը-
զա-
ններն
հանդ-
ինելու
հետէ
ի ին-
թիւնը
րդներ
այ որ
է և
նրենի
թիւ Պ.
այցու-
մեան
այ Պրն-
երկ-

բաշտիւր, որի հետ է Պէրլինի «Տայէ
Պանք»-ը. կայ նաեւ մի անգլիացի,
Պ. Բօլինկ, «Կրուր Էնթէրնաթիօնալ»
կոչուած խմբին նախագահը: Չմու-
նամ իշխել նաեւ Պ. Պէրթէն որ փա-
րիզի Օսմանեան Պանքային կը պատ-
կանի: Այս ամենքն ալ կաշխատին
իւրենք ձեռք ձգել վերոյիշեալ եր-
կաթուղու գիծը:

Շատ ժամանակ յառաջ անգլիացի
գերամատեններ ուսումնասիրած են
Սիւէտին Պաղտատ երկաթուղու շի-
նութիւնը, Հալէպէն Տիարպէքիւր
ճիւղ արձակելով: Այն ծրագիր որ
երբեմն կազմած էր անգլիացի ան-
ուանի երկրաչափ Պ. Մաք Սնարիւս,
7-8 տարի առաջ նորէն ուշագրու-
թեան առնուելով բարեփոխուեցաւ
Պ. Սարգիս Պալեանի ձեռքով որ օս-
մանեան ամենանշանաւոր երկրաչափ-
ճարտարագետներէն մին է: Այդ ծը-
րագրի համեմատ շինութեան արտօ-
նութիւնը արուելու վրայ էր երբ
Պալեանի անձնական գործերն այն-
պիսի տաղանդաւոր մի վիճակ ունե-
ցան որ ստիպուեցաւ հեռանալ Կ.
Պօլէն: Ապաիւր-Աղիլի թագաւորու-
թեան ժամանակ Պալեան Սարգիս
պէլին յանձնուած էր երկու ընդար-
ձակ պայտաններ շինել: Չրաղանի և
Պէլէրպէլի պալատները: Ահադին
գումարներ անցած էին Սարգիս պե-
լի ձեռքէն և ահա գումուեցան մի
օր զբաղարարներ որոնք ամբաստա-
նեցին զինք թէ այդ գումարներէ մէկ
մեծ մասը իր կողմը անցուցեր է:

Հաղիւ թէ ժամանակ գտաւ Վառնա
փախչելու ուրիշ անցաւ Փարիզ: Իսկ
այստեղ կասկածելի վիպաթիւններ
վրայ հիմնուելով, ի բացակայութեան
գաղտնաբարոյն զինք ահադին մի
գումար վճարելու Տէրութեան Գան-
ձին: Այդ վճար համեմատ արգելքի
(séquestre) տակ դրին անոր ունեցած
ընդարձակ և չքեղ ապարանքը Բէ-
րաի մէջ: Քիչ յետոյ ձերբակալեցին
մի ուրիշ Հայ, Պ. Ներսէսեան, որ
Սարգիս պէլի օգնականն ու մտերմ
եղած էր: Պ. Ներսէսեան երբեք
պալատէն քիչ հեռու մի ոտականա-
կան պահականայի մէջ բանտարկուած
մնաց մի քանի շաբաթ և գերի բռն-
նուած թուշուր հաղիւ կրցաւ փա-
նդէն դուրս ելնել, իւր փետուր-
ներէ մի քանին այնտեղ թողով: այն
ժամանակ կը խօսուէր թէ երկու ե-
րեք միլիօն ֆրանկէն ելած էր: Այլ
սակայն Պ. Պալեանի բարեկամները կը
շարունակէին պաշտպանել զինք, ա-
պացոյց ներկայացունելով թէ անոր
ունեցած հարստութիւնը շատ չափա-
ւոր էր և թէ իւր տարւանքէ գատ
գրէթէ մի բան չունէր: Վտարանդի
ճարտարագետը փորձուած մի բարե-
կամ ունէր բարձրատիճան թիւրք
պաշտօնատարներէն մէջ, Հաճի Ալի
պէլ, Վալիտէ Սուլթանի նախկին
գլխաւոր հաշուաւարը, որ այժմ Սուլ-
թան Համիտի երրորդ սենեկապետն
է: Կը հաւատեն թէ այս մարդ շատ
աշխատած է համոզելու Սուլթանին
որ Սարգիս պէլ բոլորովին անմեղ է:

Վերջապէս, ինչ որ ալ եղած լինի,
թողտուութիւն եղաւ Պալեան Սար-
գիս պէլին Կ. Պօլիս վերադառնալու
ուր կը գտնուի այժմ անցած հինգ-
շաբթի օրէն ի վեր: Բէրաի մէջ գը-
րաւի տակ գրուած իւր ապարանք
չուտով իրեն պիտի յանձնուի և այդ
ճարտար մարդ պիտի կրնայ վերսկը-
սիլ իւր արգիւնաւոր և պատուաւոր
ասպարէզն թիւրքի մէջ: Կը կար-
ծուի թէ գարձեալ պիտի ձեռնարկէ
ինքը Սիւէտին Պաղտատ շինուե-
լիք երկաթուղու արտօնութիւնը ու-
րին նոյնպէս հետամուտ եղած են մի
խումբ անգլիացի գերամատեններ, ի-
րենց ներկայացուցիչ ունենալով այս-
տեղ Պ. ձէյմըս Ալեքսանտր, Լոնտոն-
ցի մի հարուստ Հրեայ: Բայց աւելի
հաւանական է որ Սարգիս պէլ յաջո-
ղի ձեռք ձգել այդ արտօնութիւն:
Ինչ կը հաւատեն թէ Սարգիս պէլին
հետ կը գտնուի նաեւ Ֆրանսացի ան-
ուանի գերամատենների մի խումբ:

— Թիւրքիաի երկտական տաղան-
պը հետզհետէ կը ծանրանայ: փոխա-
ւութեան ծրագիրներէն ոչ մէկը յա-
ջողեցաւ մինչեւ այժմ: Հանրածանօթ
յայն սեղանաւոր Պ. Բօրօնիս գնացած
է այժմ Փարիզ ուր Դիոգիէնսի լապ-
տերով կը վնասուէ բարեկրիւտ գրա-
մատեններ որոնք յօթարին մի քանի
միլիօն փոխ տալ թիւրքիաին: Յա-
ջողութեան լուր եկած չէ մինչեւ
այժմ:

Թիւրքիաի պատերազմական տուգանքը
Ռուսո-թրքական վերջին պատե-
րազմին պատճառով թիւրքիաի վճա-
րելիք տուգանքի մասին հետեւեալ
տեղեկութիւններն կը քաղենք Կ. Պօլ-
սի «Սթամպուլ» լրագրէն:

1879 յունի 27/8 փետրվարին Կ.
Պօլիս ստորագրուած խաղաղութեան
վերջնական պայմանագրին համեմատ
պատերազմական տուգանքի գումա-
մարը սրոշուած է երեսուն եւ հինգ մի-
լիօն օսմանեան լիրա կամ թէ 802
միլիօն 500,000 ֆրանկ: (Ռուսիան
թողած երկիրներին արժէքը զեղ-
չուելէ յետոյ, այսչափ միայն մնա-
ցած է վճարուելիք տուգանքին գու-
մարը):

1882 մայիս 2/14ին մի մասնաւոր
պայմանագրութեամբ կարգադրուած
է որ պատերազմական տուգանքի
վճարումը լինի իւրաքանչիւր տարի
350,000 օսմ լիրա կամ 8,025,000 ֆր-
տալով: Այդ վճարման յաւակցած էին
Հալէպի, Գոնեաի, Գաթթամաիի,
Ատանաի և Սուադի վիլայէթներէն
հաւաքուելիք տասանորդականի և ոչ-
խաբի տուրքերն: 1882ին կը հաշուէին
որ այդ հասոյթները գումարը կը
հասնի 427,500 օսմ լիրա, բայց ան-
կէ ի վեր այդ երկիրներէ մէջ պա-
տահած սովըն և աղքատութիւնը
պատճառ եղան որ հասոյթի այդ
աղբիւրներ շատ պակտած են այժմ
և ասոր հետեւանքը եղած է պա-
տերազմական տուգանքի վճարքնե-
րին յետաձգուիլն ու այսպէս իրար
վրայ գիղգիղը:

ԵԱՖԱՒ ՄԻՋԱՂԵՊ

Արմենիաի 85րդ թուով հրատա-
րակած ենք այն ցուայի միջոգէպ
որ տեղի ունեցած էր Եաֆաի մէջ
Պայրամի օրերն: Մի խումբ մահմե-
տական կրօնամոնշներ փողոցին մէջ
յարձակած էին ֆրանսական հիւան-
դանոցի բժիշկ Պ. Բասթայիւնի և իւր
արար թարգմանի վրայ և ծեծած էին
անոնց: Այդ խնդիր կարգադրուելու
վրայ է այժմ, առանց ֆրանսական
գետպանատան միջամտութեանը հարկ
մնալու: Երուսաղէմի փաշան որի ի-
րաւասութեան տակ կը գտնուի Եաֆաի
գաւառը, խոստացած է երուսաղէմի
ֆրանսական հիւպատոս Պ. Լրոուին
որ յանցաւորները փնտուել և պատ-
ժել տայ:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Կ. Պօլէն յուլիս 1ին կը հեռա-
դրեն թէ Գարատաղցի աւազակա-
խումբերին Սերպիաի սահմանագրը-
խին վրայ վերջերս արած փորձերին
և անցած մայիս ամսի մէջ պատահած
Բրիտանիա-Էօմանի միջադէպին պատ-
ճառով, Բ. Գուռը կայսերական պատ-
ուիրակ անուանեց Սէլահէտարին պե-
լը, պաշտօն տալով անոր որ քննու-
թիւն բանայ այդ միջադէպի վրայ և
տեղեկանայ թէ ինչ է Ալպանիաի
ժողովրդին մտադրութիւնը: Սէլա-
հատարին պէլ ճանքայ ելած է Կ. Պօլ-
սէն չորեքշաբթի օր:

— Բ. Գուռը յանձնարարած է իւր
գետպանների որ իրենց գտնուած տե-
ղի մեծ պետութեան ներկայացուցե-
լով Սուէզի պայմանագիրը, անոնց
եւս ընդունել տան: Օսմանեան գեո-
պաններն անանձին չպիտի կատարեն
այդ գործողութիւն, այլ իրենց գրա-
նուած տեղի ֆրանսական և անգլի-
ական գետպանների գործակցու-
թեամբը:

— «Թայմզ» կը գրէ որ եթէ Ռու-
սիա նոր առաջարկներ անէ պուլկա-
րական խնդրի կարգադրութեանը հա-
մար, պէտք է որ Ալմանիան լու-
քնութեան տունէ այդ առաջարկ-
ներ, ոչ միայն ալմանական շահերին
ուշագրութիւն անելով, այլ և ա-
ւստրիական շահերին:

Նոյն լրագրին կիմացունեն Սոֆի-
աէն թէ Պ. Սթամպուլը շատ հա-
կուակ չպիտի լինի Ռուսիաի հետ
մի կարգադրութեան գալու գաղա-
փարին և պիտի ընդունի որ մի ուսու
զօրավարի արուի Պուլկարիաի պա-
տերազմական նախարարի պաշտօնը:

— Ս. Պետերբուրգէն կիմացունեն
թէ Չարը շատ լաւ ընդունելութիւն
արած է զօրավար ար Բարին որ ար-
տակարգ գետպանութեան պաշտօնով
գնացեր էր Պետերբուրգ իմացունել
Ալմանիաի նոր կայսրի գահակալու-
թիւնը: Չարը յայտնեւ է իրեն թէ
որչափ ուրախ եղած է Վիլհէլմ կայս-
րի մօտակայ այցելութեանն համար
և իղծեր յայտնած է որ երկու կա-
ռավարութիւններն իրար հետ միշտ

լաւ յարաբերութեան մէջ լինին:

— Չարը հեռագրով շնորհաւորեր
է Վիլհէլմ կայսրին, իւր գահական
ճառի մէջ Ռուսիաի նկատմամբ խօ-
սածներին համար:

— Վիլհէլմէն կը հեռագրեն թէ
ամեն ջանք կը լինի այնտեղ որ Ալ-
մանիաի և Ռուսիաի վեհապետներին
տեսակցութեան ծրագիրը չյաջողի,
վասնզի կը կասկածին Պիամարք իշ-
խանի նպատակին վրայ: Արդէն Հուն-
գարիաի մէջ շատ ընդդիմութիւն ցոյց
կուտան այդ տեսակցութեան վասն
զի կը կարծեն որ Ալմանիան մտադիր
է զոհել աւստրիական շահերն Պալ-
քաններին մէջ: Այժմ բանակցութիւն
կը լինի Աւստրիաի և Իտալիաի մէջ
որ ազդեցութիւն բանեցունեն Պէր-
լինի գահէն վրայ:

— Կ. Պօլի մէջ այս միջոցին յան-
կարծական մահեր շատ կը պատահին:

— Բ. Գուռը հրաման արկած ի-
նելով Մանսթրըրի կուսակալին որ
իւր պաշտօնական յարաբերութիւններ
վերսկի հեղինակական հիւպատոս Պրն-
Բանուրիաի հետ, հեղին կառավա-
րութիւնն ալ թողարարեր է Լարիս-
սաի քաղաքապետին նոյնը անել Լա-
րիտաի օսմանեան հիւպատոսին հետ:
Յայտնի է որ Բ. Գուռը չէր ուղած
ընդունիլ Պ. Բանուրիաի պաշտօնա-
վարութիւնը, առարկելով թէ նա ի
նպատակ ցոյցներն գրգռութիւններ յա-
ռաջ կը բերէ Մանսթրըրի մէջ:

— Մանսթրըրէն եկած լուրերին
նայելով, Մակեդոնիաի սահմանա-
գլխին վրայ բաւական մեծ կուի-
պատահեր է օսմանեան զօրքերին և
բազմաթիւ աւազակներէ մէջ որոցմէ
քսանի չափ գերի բռնուեր կամ ըս-
պանուեր են: Իսկ մնացածները յա-
ջողեր են փախչիլ:

— Ռուս լրագրիւններն սկսեւ են
գարձեալ շատ խիստ լեզու գործա-
ծել Աւստրիաի նկատմամբ: «Նովոյե
Վրէմիա» կը գրէ թէ Աւստրիան բնաւ
ազդեցութիւն պէտք չէ որ ունենայ
Պալքանեան թերակղզու արեւմտեան
մասին մէջ որովհետեւ այնտեղի ժո-
ղովուրդներն օրթօտօքս կրօնին (յու-
նադաւանութիւն) կը վերաբերին:

— Վիլհէլմէն յուլիս 2ին կը հե-
ռագրեն հետեւեալը. « Բուանիաի
արտաքին գործերի նախարարը որ
Պէրլինի մէջ իշխան Պիամարքի հետ
խորհրդաւոր տեսակցութիւններ ու-
նեցաւ, հասած է այժմ այստեղ և
մի երկար տեսակցութիւն ունեցաւ
Քալնօքի կոմսին հետ: »

— Մասուա բնակող 20ի չափ յոյն
հպատակներ մերժեւ են վճարել ի-
տալական կառավարութեան գրած
տուրքը և գոցեր են իրենց խանութ-
ներ: Ատոնք գիմեր են ֆրանսական
գեր-հիւպատոսին որովհետեւ Յու-
նոտոտնի հիւպատոսական գործակա-
տարը բացակայ լինելով անոր յանձ-
նուած էր պաշտպանել Մասուաի յոյն
գաղթականութեան շահերն: Ֆրան-
սական գեր-հիւպատոսը խնդրեւ ներ-
կայացուցեր է Փարիզի գահէն և ոչ
թէ Ալմէնքի:

«Բարեկամ Թրաքաստ» իտալական լրագիրը կը գրէ թէ «Թրանսալիանտը չունի այս գործի խառնուրդը: Իտալիա չէ ընդունած Թրանսալիանտը միջամտութիւնը և յայտարարած է Յոյն կառավարութեան թէ իւր աղբակիցներ ոչ մի ապօրինաորութեան զսէ եղած են որովհետեւ Մասուա գահուող բոլոր օտարականներն ալ օրէնքին առջեւ հաւասար են:» Միեւնոյն լրագիրը կը յարէ թէ նախարարապետ Պրն. Գրիսի երէկ մի երկար տեսակցութիւն ունեցաւ Հռուսիոյ դեսպանին հետ և բոլորովին հաւանական է թէ խնդիրը կը կարգադրուի Իտալիայի յայտնած գաղափարներին համեմատ:

— Վիլհելմ Բին նախ և առաջ Զարին այցելելու դիտարարութիւնը վերադարձած է Աւստրիայի և Իտալիայի արքայազններին դիւրադրածութիւնը: Կը հաւատեն թէ այդ նկատմամբ երկար խորհրդակցութիւն ունեցեր են կայսրը և իշխան Պրամարք: Առ այժմ դեռ բոլորովին յայտնի չէ թէ երբ կը լինի ճանապարհորդութիւնը և թէ իշխան Պրամարք միտին Պետերբուրգ կերթայ թէ ոչ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների Սան-Պրանսիսքօ քաղաքի անգլիական հիւպատոսէն զրկուած տեղեկագրին համեմատ, Քալիֆօրնիայի մէջ մի միջոց գտած են խաղողի քաղցուն (moult) կեղբանայնելու և անոր եռացումը արգելելու: Այնուհետեւ բաւական կը լինի միայն ջուր լեցնել այդ քաղցունի վրայ, զինի գարշելու համար: Քալիֆօրնիայիներ կը յուսան արտասահման զրկել այսպէս պարտաւորուած քաղցուն իրր մրդեղէնի քաւմաք (jus) և այս կերպով ազատ մնալ զինու համար վճարելիք մաքսային տուրքերէն:

— Փարիզի «Պաշտօնական լրագիր»-էն կրնանք որ 1888 թուականի առաջին հնգամեային (յունվար-մայիս) մէջ Թրանսալիանտի վաճառականական շարժումն եղած է հետեւեալ կերպով. 1,678,623,000 ֆրանքի վաճառքներու ընդամենը Թրանսալիանտը տուել է 37 միլիոն պակաս 1887 թուականին նոյն ժամանակամիջոցէն. և 1,260,934,000 ֆրանքի վաճառք տրտահանուած է Թրանսալիանտը որ տուել է 21 միլիոն պակաս 1887 թուականին հետ համեմատելով:

— Հանրապետութեան նախագահ Պ. Բարնոն տղիկը, Տիկին Քիւնիտէ, կիրակի երեկոյ ցաւագին երկունքներէ յետոյ մէկ փոքրիկ աղջիկ ծներ է որ մեռեր է: Տիկին Բարնոն իւր աղջկան մօտ կը գտնուէր: Տիկին Քիւնիտէի վիճակը բաւական լաւ է այժմ:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

CONSTANTIN P. CHÉHIAZ
Négociant-commissionnaire
à Milan (Italie)

Հայ վաճառականները որոնք կը փախդին ուղղակի յարաբերութեան մասեւ Պ. Կոստանզին Շիֆֆին պատուաւոր Հայ վաճառատան հետ, յանձնարարութեամբ ամեն տեսակ ապրանքներ գնելու կամ ծախելու համար, պէտք է դիմեն ուղղակի հետեւեալ հասցէին.
Monsieur Constantin P. Chéhiantz
No 18, Via Lauro, 18
Milan (Italie)

ԱԶԴ

Մեծ Պրն. Լեւոն Յ. Մինասեան, Միւլիթարեան վանքերի գործակատարն ի Բուսնով, որ այդ բաղադրիւն վանքերէ հրատարակուած գիրքերն և պատկերներն կը ծախէ Ռուսոսգի մէջ գիւրամատչելի գներով, փախաքելով օգտակար լինելուն Արմէնիային, յանձն առած է ծախել Արմէնիայի թերթ առ թերթ Ռուսոսգի մէջ, հաւր 20 սանթիմ մինչեւ յառաջիկայ յուլիսի վերջ. իսկ այնուհետեւ հաւր 40 սանթիմ, ինչպէս արդէն յայտարարուած է Արմէնիայի մէջ: Այնուոչ ծախու կը գտնուին նաև մեր տպարանէ հրատարակուած տետրակներն:

Պրն. Լեւոն Մինասեան յանձն առած է նաև բաժնորդներ գրել Արմէնիայի համար:

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Հետեւեալ գիրքերն կարելի է ստանալ Արմէնիայի խմբագրատունէն, իրենց առջեւ նշանակուած գներով և փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով:

Արժէքը կանխիկ վճարուած՝ գիրք չղրուիր:

ՀՐԱՏԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԵ
==
Ա. ՀԱՅ ԳԻՒԹԱԶՆՈՒՄԻ ՄԸ (Եւրոպայի մէջ բնակած մի Հայի Հայաստանի վերայ արած խորհրդածութիւններովն կը սկսի և մի Անգլիացու բերնով կը պատմէ երեւոյցի մի հայ աղջկան հաստատարութիւնը մահմէտական կրօնը չընդունելու և իր հայ նշանածի հաստատարի մնալու համար), 30 սանթիմ.

Բ. ՀԱՅ ԳԻՒԹԱՅԻՆ (Հայ գիւղացիների բուն վիճակը որ շատերին անծանօթ մնացած է, ուսումնասիրելու պէտքը կը ներկայացունէ), 20 սանթիմ.

Գ. ՍԱՂԱՐՈՒ ԻՍԿԱՆԻ (Հայաստանի աղաւթութեան ցանկացող մի Հայի մտղմտնքներն և մտածումներն են Սաղմոսի սոփ գրուած), 40 սանթիմ:

Խրիմեան Հայրիկ—ՎԱՆԳՈՅԺ (Ամեն Խրիմեան Սրբազանի գրած սրտաշարժ, խրատական և ազատաշունչ տետրաւ կը 1876ի Վանի հրդեհին նկատմամբ): 70 սանթիմ:

Գամառ Քաթիպա — ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. (Ազգային առաջնակարգ բանաստեղծ Ռ. Պատկանեանցի ազատաշունչ և հրահանգիչ բանաստեղծութիւններն կը պարունակէ. սկիզբն գրուած է հեղինակին պատկերով): 2 ֆրանք:

Գ. Աբովեանց—ՀԱՅՈՅ ԱԶԳԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. (Ամեն Հայի համար անհրաժեշտ պարտք է խմանալ իւր ազգի պատմութիւնը, գիտնալ թէ ինչպէս սկսեր է իւր ազգ, սրտեղ ունեցեր է իւր հայրենիք, ինչպէս եկեր հասեր է մեր օրեր, սրտեղ եղած են իւր երջանկութեան և իւր թշուառութեան պատճառներ ևն: Գէորգ Աբովեանց որ Տիֆլիսի Ներսիսեան վարժարանին մէջ Հայոց պատմութեան ուսուցիչ էր, գրած էր այս «Համառօտութիւն Հայոց ազգի պատմութեան»-ը որ մինչև այժմ երբեք տպագրու թեան արժանացած է: 2 ֆր.

ՍԻՍՈՒԱՆ կամ Համապատու հայկական Կիլիկիոյ. Հ. Դեւոնդ Ալիշանի այս հրաշակերտ՝ ոչ միայն ամենամեծ պատիւ կը բերէ բաղմահը մուտ հեղինակի հայրենագիտութեան և հայրենասիրական զգացման, այլ և մեծ պարծանք է ամբողջ հայութեան համար որի փառաւոր յիշատակներն աւերակների մէջէն և դարաւոր փայլների տակէն դուրս բերել յաջողած է: Կիլիկիան, մեր վերջին թագաւորութեան օրրանն ու գերեզմանը, ներկայացուած է այս գրքի մէջ իւր ամեն մանրամասնութիւններով: Ընթերցողը կը գտնէ այնտեղ պատմական, աշխարհագրական, տեղագրական, բնախօսական ևն. ևն. հին ու նոր տեղեկութիւններ, հայ թագաւորների հրովարտական, իշխանաւարական, դատաւարական ևն. հետաքրքրաշարժ ծանօթութիւններ ուրոնք Ալիշանի պէս բաղմահմուտ մի տնձի ուսումնասիրութեան և խուզարկութիւնների արդիւնքն եղած են: Հայ գրականութեան մէջ երեւցած այդ հրաշակերտ՝ որ հայրենասուէր վարդապետին Հ. Դեւոնդ Ալիշանի ճարտար և անխնայ ձեռքով կանգնած է ցոյց տալու համար մեր Կիլիկիան թագաւորութեան փառքն ու պարծանքը, արժան է որ զարգարէ ամեն մէկ Հայի գրագարանը զի ամեն Հայ իրաւունք ունի պարծենալու անով:

Գրքին սկիզբը կայ Վեր հեղինակին պատկերը: Ամբողջ գործը բացի մի ընդարձակ ներածութիւնէ, կը պարունակէ 592 երկիջեան երեսներ: Տպագրուած է ընտիր տեսակ թղթի

վրայ և ունի 235 գեղեցկագիծ պատկերներ որոնք կը ներկայացունեն Կիլիկիայի գեղեցկագոյն տեսարանները: Ունի նաև Կիլիկիայի աշխարհագրական ներագիծ մէկ քարտեզը որ առանձինն եւս կը ծախուի Արմէնիայի խմբագրատունը, ինչպէս նշանակուած է յետագրեալ ծանուցումներին մէջ:

ՍԻՍՈՒԱՆի առաջնակարգ տեսակ կը (լաւագոյն թղթի վրայ տպագրուած և 15ի չափ գունաւոր պատկերներով և պարզեւագիւրներով) 55 ֆրանք:

Նոյնը Բ կարգի (առանց գունաւոր պատկերների) 40 ֆր.

Նոյնին ՀԱՄԱՌՈՑՈՒԹԻՒՆԸ (Այս վերջին տեսակ որ 1883 թ. «Բաղմաւ զէպ»-ի իրր վերջին եւամսեայ պրակն հրատարակուած է, աշխարհաբար լեզուով քաղուածներ կը ներկայացունէ ՍԻՍՈՒԱՆէն որ գրուած է գրաւար լեզուով—թէ և ոչ խրթին և անհասկանալի ոճով—և ծանօթութիւններ կուտայ Սիւտանի պարունակութիւններին վրայ այնպէս որ զայն չունեցողին ցանկութիւնը կը գրգռէ ունենալու համար և ունեցողին ալ մի լաւ առաջնորդ կը լինի այդ ընդարձակ աշխատութեան մէջ դիտող աչքով շրջելու և հետազոտելու համար: 3 ֆր. 50 սանթիմ:

Գամառ Քաթիպա — ԱԶԱՏ ԵՐԳԵՐ. (Գամառ Քաթիպայի «Բանաստեղծութիւններ»-էն Ազատ Երգերի մասը առանձին տետրակով տպագրուած), 20 սանթիմ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԳԵՐՈՒԹԻՒՆՔ Ս. ՊԱՏՄԱՐԳԻ. Բ. ազգագրութիւն, (արագրուած ի Ս. Էջմիածին) 10 ֆր.

Բանօն—ԿԱՅԵՐԻ. Ա. և Բ. հատորներ. Ազգային վիպագիր Պրն. Բաֆֆի գործերին մէջ առաջին տեղը կը գրաւեն ԿԱՅԵՐԻ. Ա. յս գիրք կը ծանօթացունէ ընթերցողը տաճկական և պարսկական Հայաստանի գլխաւոր տեղերին հետ, հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կուտայ քուրդերի գանազան ցեղերի և հայերի գրութեան, վարքի և բարքի մասին: Նա ցոյց կը տայ այն ծրագիր որին պէտք է հետեւին Հայաստանի մէջ գործելու զողներն: Մի խօսքով, թէ իրր ազգային ընտիր վիպասանութիւն և թէ իրր հայրենասիրական գործունեութեան վարդապետարան և ծրագիր, արժան է որ գտնուի այս գիրք ամեն հայրենասէր Հայի տուն:

Գին Ա. հատորին 7 ֆր., Բ. հատորին 8 ֆր. և 50 սանթիմ: Երկու հատորներն միասին գնողին 15 ֆր.:

ՏՆՕՐԷՆ—ԽԱՐԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ
Le Gérant: FÉLIX ENFANTIN.

ՄԱՐՍԷԼ
Հայերէն տպարան Մ. Փորթուպիանի
Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLER
rue Vacon 50.